

Sygn. akt III AUa 293/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SA Anna Polak SA Jolanta Hawryszko (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2013 r. w Szczecinie

sprawy M. D. i Z. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanej D., Z., (...) Spółka jawna z siedzibą w S.

o stwierdzenie odpowiedzialności wspólników spółki jawnej

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 lutego 2013 r. sygn. akt VI U 296/11

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

III AUa 293/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 30 grudnia 2010 r. w sprawie M. D. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że M. D. jako (...) spółki (...), Z., (...) Spółka jawna z siedzibą w S. odpowiada solidarnie ze spółką oraz ze Z. P. całym swoim majątkiem za zaległości z tytułu nieopłaconych składek przez spółkę, wynikające z działalności spółki za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r. Ogółem należność wynosi 158.801, 31 zł, na którą składa się należność główna 99.037, 31 zł, w tym: z tytułu składek na FUS za pracowników za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r. w kwocie 78.054, 33 zł, z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za pracowników za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r. w kwocie 15.438,

89 zł, z tytułu składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za pracowników za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r. w kwocie 5.544, 09 zł, odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r. naliczone od należności głównej na 30 grudnia 2010r. w kwocie 59.764 zł.

Organ rentowy analogiczną decyzję w tej samej dacie wydał w również w sprawie drugiego (...) spółki (...).

M. D. oraz Z. P. odwołali się od powyższych decyzji wnosząc o ich zmianę poprzez stwierdzenie, że nie odpowiadają za zobowiązania spółki (...), Z., (...) Spółka jawna z siedzibą w S..

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Postanowieniem z 30 maja 2011 roku Sąd Okręgowy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. połączył sprawy z odwołań M. D. i Z. P. do łącznego rozpoznania i wyrokowania. Natomiast wyrokiem z 5 lutego 2013 r. zmienił obie zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił iż brak jest podstaw do stwierdzenia solidarnej ze spółką odpowiedzialności (...) za zobowiązania D., Z., (...) spółki jawnej z siedzibą w S. z tytułu nieopłaconych przez spółkę, wynikających z jej działalności składek za okres od lutego 2005 roku do września 2006 roku w kwocie 158.801,31 zł oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz M. D. i Z. P. kwoty po 3.600 złotych zwrotu kosztów procesu.

Sąd okręgowy ustalił, że 7 marca 2002 r. M. D., M. Z. oraz Z. P. zawarli na czas nieograniczony umowę spółki jawnej (...), Z., (...) Spółka jawna z siedzibą w S.. Zgodnie z zapisem § 6 umowy spółki każdy wspólnik miał prawo reprezentować spółkę (§ 6 ust. 1). W sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem spółki, spółkę mieli reprezentować wszyscy wspólnicy łącznie (§ 6 ust. 2 umowy). W § 7 wskazano, że każdy wspólnik ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki. W § 11 zastrzeżono, że pomimo śmierci lub ogłoszenia upadłości wspólnika oraz pomimo wypowiedzenia umowy spółki przez wspólnika lub jego wierzyciela, spółka trwa nadal pomiędzy pozostałymi wspólnikami, chyba że pozostali wspólnicy jednomyślnie postanowią inaczej (§ 11 ust. 1). W ust. 2 § 11 wskazano, że w razie śmierci wspólnika w jego miejsce wstępują spadkobiercy. Spółka została wpisana do Rejestru Przedsiębiorców KRS 8 maja 2002 r. Wspólnikami spółki byli M. D., M. Z. oraz Z. P.. W okresie od lutego 2005 r. do września 2006 roku D., Z., (...) Spółka jawna z siedzibą w S., w składanych w organie rentowym raportach imiennych dla płatników uprawnionych do wypłaty świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, deklarowała zatrudnianie pracowników, jednak nie opłacała za nich składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Za okres od lutego 2005 r. do września 2006 r. ogółem należność z tego tytułu wyniosła:

- 1) składki na FUS – 125.155, 33 zł (w tym z tytułu składek 78.054, 33 zł a z tytułu odsetek na dzień 30.12.2010 r. 47.101 zł),
- 2) składki na ubezpieczenie zdrowotne – 24.749,89 zł (z tytułu składek 15.438, 89 zł, a z tytułu odsetek na dzień 30.12.2010 r. 9.311 zł),
- 3) z tytułu składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 8.896, 09 zł (z tytułu składek 5.544, 09 zł, a z tytułu odsetek na dzień 30.12.2010 r. 3.352 zł),
- 4) Koszty upomnień 114, 40 zł

W dniu 22 maja 2005 r. zmarł wspólnik M. Z.. Postanowieniem z 20 kwietnia 2006 r. Sąd Rejonowy w Szczecinie III Wydział Cywilny w sprawie III Ns 2524/05 stwierdził, że spadek po M. Z., zmarłym 22 maja 2005r. w M., zamieszkałym ostatnio w S., nabyli z dobrodziejstwem inwentarza żona B. L. oraz syn J. Z. – oboje po 1/2 części. W dniu 21 stycznia 2009 r. Spółka (...), Z., P. sp. j. w S. oraz jej wspólnicy Z. P. i M. D. złożyli w Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie wnioski o uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w sprawie IIINs 2524/05, wskazując że (...) syn zmarłego (...) spółki (...) przed Sądem Rejonowym w Münster w Niemczech odrzucił spadek po zmarłym ojcu, zaś 17 października 2005 r. tożsame oświadczenie złożyła również B. Z. - żona zmarłego M. Z.. Postanowieniem z 25 sierpnia 2010 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie II Wydział Cywilny

w sprawie o sygn. akt II Ns 1733/09, po rozpoznaniu wniosku spółki (...), Z., P. sp. j. w S. o uchylenie postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku, zmienił pkt I postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 20 kwietnia 2006 r., wydanego w postępowaniu o sygn. akt III Ns 2524/05 w ten sposób, że stwierdził, że spadek po M. Z. (1) zmarłym 22 maja 2005r. w M. i tam ostatnio zamieszkałym, na podstawie ustawy nabył w całości z dobrodziejstwem inwentarza brat W. Z.. Aktualnie w rejestrze przedsiębiorców KRS jako współnicy uprawnieni do reprezentowania spółki (...), Z., (...) spółka jawna z siedzibą w S. ujawnieni są M. D. oraz Z. P.. Wykreślenie z rejestru danych współnika M. Z. nastąpiło 22 lutego 2011 r.

W dniu 1 grudnia 2010 r. organ rentowy zawiadomił Z. P. o wszczęciu postępowania wyjaśniającego w celu ustalenia odpowiedzialności, o której mowa w art. 115 ustawy Ordynacja podatkowa w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za zobowiązania spółki (...), Z., P. sp. j. w S. z tytułu nieopłaconych składek; 14 grudnia 2010 r. pełnomocnik reprezentujący Z. P. oraz M. D. złożył w organie rentowym wniosek o zawieszenie postępowania wyjaśniającego dot. zobowiązań spółki - postanowieniem z 23 grudnia 2010 r. organ rentowy odmówił zawieszenia postępowania w sprawie. Pismem z 23 grudnia 2010 r. organ rentowy zawiadomił pełnomocnika M. D. o wszczęciu postępowania wyjaśniającego w celu ustalenia odpowiedzialności o której mowa w art. 115 ustawy Ordynacja podatkowa w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za zobowiązania spółki (...), Z., P. sp. j. w S. z tytułu nieopłaconych składek. Zawiadomienie zostało doręczone pełnomocnikowi M. D. 3 stycznia 2011 r. W tym samym dniu zostały doręczone pełnomocnikowi odwołującym się M. D. i Z. P. decyzje organu rentowego z 30 grudnia 2010 r. stwierdzające solidarną odpowiedzialność M.D. i Z. P. ze spółką za zaległości z tytułu nieopłaconych przez spółkę składek z okresu od lutego 2005 r. do września 2006 r.

Sąd okręgowy rozważył, że odwołania są uzasadnione i wskazał, że zasada solidarnej odpowiedzialności współników na gruncie prawa podatkowego oraz prawa ubezpieczeń społecznych wynika z art. 115 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacji podatkowej oraz art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z przepisem art. 115 § 1 ordynacji podatkowej, współnik spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej oraz komplementariusz spółki komandytowej albo komandytowo-akcyjnej, niebędący akcjonariuszem, odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi współnikami za zaległości podatkowe spółki. W § 2 tego przepisu wskazano, że normę § 1 stosuje się również do odpowiedzialności byłego współnika za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie, gdy był on współnikiem oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie, gdy był on współnikiem. Zaznaczono, że za zobowiązania podatkowe powstałe na podstawie odrębnych przepisów po rozwiązaniu spółki, odpowiadają osoby będące współnikami w momencie rozwiązania spółki. Z kolei w § 4 cytowanego przepisu wskazano, że orzeczenie o odpowiedzialności, o której mowa w § 1 za zaległości podatkowe spółki z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w sposób przewidziany w art. 21 § 1 pkt 1 nie wymaga uprzedniego wydania decyzji, o których mowa w art. 108 § 2 pkt 2. W tym przypadku określenie wysokości zobowiązań podatkowych spółki, orzeczenie o odpowiedzialności płatnika (inkasenta), zwrocie zaliczki na naliczony podatek od towarów i usług lub określenie wysokości należnych odsetek za zwłokę następuje w decyzji, o której mowa w art. 108 § 1. W art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej ustawodawca wskazał, że o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej organ podatkowy orzeka w drodze decyzji.

W ocenie sądu okręgowego organ rentowy naruszył art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej ponieważ postępowanie przed organem rentowym nie toczyło się z udziałem wszystkich (...) spółki (...), Z., P. sp. j. Pogląd ten został już wcześniej jednoznacznie rozstrzygnięty w orzecznictwie zarówno sądów administracyjnych, jak i powszechnych, w tym Sądu Najwyższego. Sąd okręgowy szeroko powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów administracyjnych dotyczące odpowiedzialności członków zarządu osoby prawnej za zaległości należności publicznoprawnych, z którego co do zasady wynika, że decyzja o odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania publicznoprawne osób prawnych powinna dotyczyć wszystkich członków zarządu oraz wskazywać, że ich odpowiedzialność jest solidarna z innymi członkami zarządu. W ocenie sądu okręgowego odpowiedzialność współników spółek osobowych oraz członków zarządu spółek kapitałowych za zobowiązania podatkowe (składkowe) jest podobna, a przede wszystkim odpowiedzialność członków współników spółek osobowych za zobowiązania tych spółek także powstaje dopiero na mocy konstytutywnej decyzji odpowiedniego organu administracyjnego. Zatem bezsprzecznie postępowanie w

przedmiocie orzekania o odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania składkowe spółek, w tym spółek jawnych, winno być prowadzone przez organ rentowy przeciwko wszystkim osobom, które odpowiedzialność taką mogą ponosić. Orzeczenie o odpowiedzialności wspólników spółki jawnej za jej zobowiązania składkowe może zatem zostać wydane dopiero po przeprowadzeniu postępowania z udziałem wszystkich wspólników tej spółki, jako stron tego postępowania. Sąd okręgowy nie uwzględnił prezentowanego przez organ rentowy stanowiska, że w związku ze śmiercią M. Z. postępowanie dotyczące należności z tytułu składek za okres od lutego 2005 r. do września 2006 r. powinno toczyć się wyłącznie wobec pozostałych wspólników (M. D. oraz Z. P.). Z umowy spółki wynikało bowiem jednoznacznie, że w razie śmierci wspólnika w jego miejsce wstępują spadkobiercy (§ 11 ust. 2 umowy). W tej sytuacji organ rentowy przed wydaniem decyzji powinien podjąć stosowne działania związane z śmiercią wspólnika, w szczególności powinien ustalić i wezwać do udziału w sprawie jego spadkobierców, ewentualnie powinien zawiesić postępowanie administracyjne do chwili ustalenia spadkobierców zmarłego M. Z. (co zresztą sugerował pełnomocnik skarżących). Takich działań organ rentowy nie podjął, wobec czego sąd uznał, że decyzje były przedwczesne i zmienił zaskarżone decyzje. Sąd okręgowy nie widział konieczności rozważenia pozostałych zarzutów przeciwko zaskarżonym decyzjom bowiem, zarówno gdyby okazały się słuszne, jak i chybione nie miałyby wpływu na treść rozstrzygnięcia.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy zarzucając: obrazę przepisów prawa materialnego, art. 115 § 1 w zw. z art. 107 § 1, la, 2 pkt 2 i 4, 108 § 1 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2012 r. Nr 749 ze zm.) w związku z art. 46, 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 205.1585 ze zm.) poprzez ich niezastosowanie i orzeczenie braku podstaw do stwierdzenia solidarnej ze spółką odpowiedzialności (...) za zobowiązania D., Z., (...) spółka jawna z siedzibą w S. z tytułu niezapłaconych przez spółkę wynikających z jej działalności składek za okres od lutego 2005 r. do września 2006 r. w kwocie 158.801, 31 zł, podczas gdy w sprawie wydane zostały decyzje ZUS w stosunku do wszystkich istniejących wspólników; sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w

sprawie materiału dowodowego, a to poprzez uznanie, że w wyniku śmierci (...) spółki (...) doszło do wstąpienia w prawa wspólnika jego spadkobierców na podstawie zapisu § 11 pkt 2, podczas gdy zapis ten pozostaje w sprzeczności z zapisem § 11 pkt 1, który stanowi, że spółka pomimo śmierci wspólnika trwa nadal między pozostałymi wspólnikami oraz pominięcie zapisu w rejestrze przedsiębiorców KRS z 03.09.2010 r. ujawniającego jako (...) spółki (...), Z. P. oraz M. Z.; obrazę przepisów postępowania tj. art. 98 § 1 i 3, 99 kpc w związku z § 6 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) poprzez przyznanie kosztów zastępstwa procesowego od pozwanego w sytuacji gdy odwołania winny ulec oddaleniu. Organ rentowy wnioskował o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołań ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, a nadto zasądzenie od skarżącego na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu skarżący argumentował, że w dacie wydania zaskarżonych decyzji M. Z. nie był już wspólnikiem spółki, bo zmarł 22 maja 2005 r.; organ rentowy nie mógł wydać decyzji skierowanej do zmarłego wspólnika, gdyż doszłoby do nieważności postępowania. Organ rentowy wydał więc zaskarżone decyzje tylko w stosunku do pozostałych wspólników wskazując, że odpowiadają solidarnie ze spółką całym swoim majątkiem za zaległości z tytułu nieopłaconych składek przez spółkę. Organ rentowy nie kwestionował powołanego przez sąd orzecznictwa dotyczącego konieczności wydania decyzji w stosunku do wszystkich członków zarządu, niemniej jednak w sprawie nie dopuścił się wyboru kilku (w tym przypadku dwóch) z istniejących dłużników. Na dzień wydania zaskarżonych decyzji status wspólników mieli M. D. oraz Z. P.. Skarżący wskazał, że zapis § 11 pkt 2 umowy spółki nie może świadczyć o skutecznym wstąpieniu w prawa i obowiązki zmarłego wspólnika M. Z. przez jego spadkobierców, albowiem treść tego zapisu pozostaje w sprzeczności z zapisem § 11 pkt 1 umowy, który stanowi, iż pomimo śmierci wspólnika, spółka trwa nadal pomiędzy pozostałymi wspólnikami, chyba że pozostali wspólnicy jednomyślnie postanowią inaczej. Z postanowienia § 11 pkt 1 jednoznacznie wynika, iż strony umówiły się na dalsze trwanie spółki pomimo śmierci jednego z nich przy udziale pozostałych (w tym przypadku dwóch) wspólników. W takim przypadku zapis § 11 pkt 2 pozostaje z nim w sprzeczności, tym samym nie można twierdzić, że po śmierci wspólnika doszło do uzyskania statusu wspólnika przez spadkobierców zmarłego. Teza ta pozostaje w zgodzie z zapisami KRS sporządzonego na dzień 03.09.2010 r., w którym ujawniono, że wspólnikami spółki są jedynie M. D.,

M. Z. (zmarły już na ten czas) oraz Z. P.. Poza w/w osobami nie było ujawnionych żadnych innych osób o statusie wspólnika. Co istotne w ustalonym przez Sąd stanie faktycznym nie wskazano aby w jakimkolwiek okresie istnienia spółki wspólnikami były inne osoby niż w/w. Wobec powyższego organ rentowy nie był zobowiązany do wydania decyzji o ponoszeniu odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki w stosunku do jakichkolwiek innych podmiotów niż dwaj wspólnicy. W ocenie skarżącego zarzut sądu dotyczący braku inicjatywy organu rentowego w zainicjowaniu postępowania mającego na celu ustalenie ewentualnych spadkobierców zmarłego wspólnika M. Z. i ich wezwanie do udziału w sprawie nie może się ostać, albowiem wszczęcie takiego postępowania nie było konieczne. Z ustaleń poczynionych przez ZUS wynika, że wspólnikami spółki byli jedynie dwaj skarżący, natomiast spadkobiercy zmarłego dłużnika nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności z uwagi na to, że zmarły wspólnik był osobą trzecią na gruncie prawa podatkowego, natomiast Ordynacja podatkowa nie przewiduje następstwa prawnego w wypadku śmierci osoby fizycznej będącej inkasentem lub osobą trzecią (jaką niewątpliwie jest wspólnik spółki jawnej). Spadkobiercy tych podmiotów nie wступują z mocy tego przepisu w prawa i obowiązki zmarłego (postanowienia NSA w Warszawie z dnia 21.12.2011 r. II FSK 2151/11). Wobec powyższego ewentualni spadkobiercy zmarłego wspólnika M. Z. nie wstąpili w jego prawa i obowiązki, tym samym nie mogli być zobowiązani mocą decyzji ZUS solidarnie ze spółką oraz z pozostałymi wspólnikami tj. Z. P. i M. D. do odpowiedzialności za zaległości z tytułu nieopłaconych składek przez spółkę wynikające z działalności spółki za okres od 02/2005 r. do 09/2006 r.

Sąd apelacyjny rozważył apelację i uznał, że zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie sądu apelacyjnego zaskarżony wyrok nie rozstrzyga o istocie sprawy a treść uzasadnienia nie wyjaśnia treści wyroku. Otóż spornymi decyzjami organ rentowy stwierdził, że M. D. - jako wspólnik spółki - odpowiada solidarnie ze spółką oraz ze Z. P. całym swoim majątkiem za zaległości z tytułu nieopłaconych składek przez spółkę, a Z. P. - również jako wspólnik spółki - odpowiada solidarnie ze spółką oraz z M. D. całym swoim majątkiem za zaległości z tego samego tytułu; czyli należało mieć na uwadze, że w każdej z tych decyzji organ rentowy ukonstytuował podwójną odpowiedzialność solidarną za zobowiązania składkowe spółki jawnej, po pierwsze wzajemnie między wspólnikami, po drugie między każdym wspólnikiem i spółką. (...) spółki jawnej, których dotyczyły decyzje przed sądem domagali się zmiany decyzji poprzez stwierdzenie, że nie odpowiadają za zobowiązania spółki (...), Z., (...) spółka jawna z siedzibą w S.. Sąd okręgowy rozstrzygając o odwołaniach uznał ich zasadność i przyznał rację odwołującym się, że organ rentowy naruszył art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej, ponieważ postępowanie przed organem rentowym nie toczyło się z udziałem wszystkich (...) spółki (...), Z., P. sp. j. Sąd okręgowy uznał, że organ rentowy przed wydaniem decyzji powinien ustalić i wezwać do udziału w sprawie spadkobierców zmarłego wspólnika, ewentualnie powinien zawiesić postępowanie administracyjne do chwili ustalenia spadkobierców, a ponieważ takich działań nie podjął, wydał decyzje przedwczesne. W konsekwencji powyższej oceny prawnej sąd okręgowy zmienił obie zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił iż brak jest podstaw do stwierdzenia **solidarnej ze spółką odpowiedzialności (...)** za zobowiązania D., Z., (...) spółki jawnej z siedzibą w S. z tytułu nieopłaconych przez spółkę, wynikających z jej działalności składek. Wyrok sądu okręgowego nie oznacza jednak, wbrew wywiadowi uzasadnienia, że zaskarżone decyzje jako przedwczesne zostały usunięte z obrotu prawnego i tym samym ponowne postępowanie przed organem rentowym będzie toczyć się już z udziałem spadkobiercy zmarłego wspólnika. Należy bowiem zauważyć, że uwzględnienie zamiany zaskarżonych decyzji, która to zmiana wynika z treści wyroku skutkuje pozostawieniem w obrocie prawnym, jako prawomocnych decyzji w części stwierdzającej, że wspólnicy ponoszą wzajemną solidarną odpowiedzialność za zobowiązania składkowe spółki, bo wyrok sądu wykluczył jedynie ich odpowiedzialność ze spółką. A to oznacza, że organ rentowy na podstawie tej decyzji i tak będzie mógł skutecznie prowadzić egzekucję przeciwko wymienionym w decyzji wspólnikom, ponieważ w części dotyczącej wzajemnej odpowiedzialności solidarnej wspólników decyzja staje się prawomocna. W takim stanie sprawy sąd apelacyjny uznał, że sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy zważywszy, że jakkolwiek przyznał rację odwołującym się wspólnikom, to z uwagi na treść wyroku w mocy pozostaje decyzja statuująca ich wzajemną solidarną odpowiedzialność za zobowiązania składkowe spółki, chociaż już bez udziału w tej odpowiedzialności spółki. W tej części sąd I instancji nie przedstawił swojego stanowiska prawnego, co uniemożliwia kontrolę prawidłowości rozstrzygnięcia, uzasadnia przyjęcie przesłanki braku orzeczenia o istocie sprawy i w konsekwencji uchylenie wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Niezależnie od stwierdzonego uchybienia sąd apelacyjny nie zgadza się z oceną prawną sądu okręgowego w zakresie odpowiedzialności spadkobiercy współnika spółki jawnej za zobowiązania składkowe spółki. System ubezpieczeń społecznych jest skonstruowany tak, że do obliczania, rozliczania i przekazywania co miesiąc do Zakładu w całości składek są zobowiązani płatnicy składek. Przewiduje też sankcje w razie nieopłacenia składek oraz dopuszcza sankcje na gruncie przepisów podatkowych (patrz: Rozdział 3. Zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne ustawy systemowej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Ostatnia ze wskazanych kwestii wynika z art. 31 ustawy systemowej, który stanowi: Do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio: art. 12, art. 26, art. 29 § 1 i 2, art. 33, art. 33a, art. 33b, art. 51 § 1, art. 55, art. 59 § 1 pkt 1, 3, 4, 8 i 9, art. 60 § 1, art. 61 § 1, art. 62 § 1, 3-5, art. 72 § 1 pkt 1 i 4 i § 2, art. 73 § 1 pkt 1 i 5, art. 77b § 1 i 2, art. 91, art. 93, art. 93a-93c, art. 93e, art. 94, art. 97 § 1, art. 98 § 1 i 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100, art. 101, art. 105 § 1 i 2, art. 106 § 1 i 2, art. 107 § 1, 1a, i 2 pkt 2 i 4, art. 108 § 1 i 4, art. 110 § 1, § 2 pkt 2, § 3, art. 111 § 1-4 i 5 pkt 1, art. 112, art. 113, art. 114, art. 115, art. 116, art. 116a, art. 117, art. 118 § 1 i 2 oraz art. 119 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa. Ponadto według art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych do składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne. Z cytowanego przepisu art. 31 ustawy systemowej wynika zatem, że zaległości składkowe płatnika mogą być traktowane i oceniane tak jak zaległości podatkowe podatnika, ale mogą być realizowane jedynie odpowiednio, na podstawie enumeratywnie wyliczonych przepisów Ordynacji podatkowej. Przepisy Ordynacji podatkowej stosowane w kwestiach należności składkowych powinny być zatem interpretowane w kontekście przepisów z zakresu systemu ubezpieczeń społecznych. Należy zauważyć, że na podstawie ustawy systemowej organ rentowy może dochodzić nierozliczonych należności składkowych jedynie od płatnika składek. Natomiast gdy ten nie realizuje swoich zobowiązań, dalej idącej odpowiedzialności organ rentowy może poszukiwać na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej. W tej materii prawnej należy jednak rozróżnić odpowiedzialność następców prawnych (Rozdział 14. Prawa i obowiązki następców prawnych oraz podmiotów przekształconych art. 93 – 106 Ordynacji podatkowej) od odpowiedzialności składkowej osób trzecich (Rozdział 15. Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich art. 107 – 119 Ordynacji podatkowej). Regulacje dotyczące spadkobierców zawarte są w Rozdziale 14. Ordynacji podatkowej w art. 97 § 1, który stanowi, że spadkobiercy podatnika, z zastrzeżeniem § 2, przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy. Mowa jest zatem o spadkobiercach podatnika, co na gruncie przepisów ubezpieczeniowych powinno być rozumiane jako spadkobiercy płatnika składek. Definicję płatnika zawiera art. 4 pkt 2 ustawy systemowej i w podpunkcie a. wskazuje, że płatnikiem składek w stosunku do pracowników jest pracodawca, co dla sprawy ma istotne znaczenie, ponieważ zaległość w opłacie składek dotyczy pracowników zatrudnionych przez wskazaną spółkę jawną. W stanie faktycznym sprawy niewątpliwie pracodawcą zatrudniającym pracowników była spółka jawna, a nie współnicy spółki, zważywszy że w myśl art. 8 kodeksu spółek handlowych spółka jawna jest podmiotem prawa, a więc ma zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych, może pozywać i być pozywana, co oznacza, że ma zdolność sądową oraz prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą. Zatem, skoro płatnikiem jest spółka jawna, która jest jednostką organizacyjną wyposażoną w zdolność prawną, to w rozpoznawanej sprawie nie może być mowy o spadkobiercy tego rodzaju płatnika. Natomiast spadkobierca współnika spółki jawnej nie kwalifikuje pod wskazaną przesłankę z art. 97 § 1 Ordynacji podatkowej. W ocenie sądu apelacyjnego art. 97 § 1 Ordynacji podatkowej nie może stanowić podstawy prawnej przeniesienia odpowiedzialności na spadkobierców zmarłego współnika spółki jawnej za zobowiązanie składkowe spółki jawnej jako pracodawcy za zatrudnianych pracowników. Natomiast inaczej można by było oceniać stan sprawy, gdyby zobowiązania składkowe dotyczyły składek własnych zmarłego współnika; wtedy jego odpowiedzialność jako współnika spółki jawnej wynikałaby z faktu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a zobowiązanie z tytułu własnych składek miałoby charakter osobisty (tak w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej; patrz przez analogię wyrok NSA z 28.09.2005, I FSK 412/05, Lex 512180 i wyrok WSA w Warszawie z 23.09.2008 r., III SA/Wa 848/08, Lex 465705). Przepisy Ordynacji podatkowej, poza wskazanym nie przewidują innej sytuacji następstwa prawnego spadkobiercy podatnika (na gruncie ustawy systemowej - płatnika). W szczególności tego rodzaju następstwo nie jest przewidziane w ramach odpowiedzialność podatkowej osób trzecich wg Rozdziału 15., art. 107 – 119 Ordynacji podatkowej; w tym zakresie argumentacja organu rentowego była trafna. Dla zaakcentowania prezentowanej oceny sąd apelacyjny przywołuje aprobowany wyrok

Sądu Najwyższego z 8.03.2012 r. III UK 58/11 dotyczący kwestii odpowiedzialności spadkobiercy na zobowiązania składkowe. Również skarżący przywoływał adekwatne orzecznictwo sądu administracyjnego. Jakkolwiek była to kwestia kluczowa dla sprawy, Sąd I instancji w ogóle nie zajął stanowiska.

Rozważając natomiast podstawę prawną decyzji organu rentowego sąd apelacyjny miał na względzie, że w art. 115 Ordynacji podatkowej przewidziana jest odpowiedzialność całym majątkiem wspólnika solidarnie ze spółką i z pozostałymi wspólnikami za zaległości składkowe płatnika, lecz jedynie te należne za pracowników spółki jawnej. W ocenie sądu apelacyjnego odpowiedzialność spółki jawnej jako płatnika składek za pracowników jest odpowiedzialnością pierwotną, natomiast solidarna odpowiedzialność wspólników wzajemnie oraz wspólników i spółki jest odpowiedzialnością wtórną, jako osób trzecich za zobowiązania składkowe spółki jawnej. Organ rentowy zatem na podstawie art. 115 Ordynacji podatkowej w drodze decyzji był umocowany do przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki jawnej na aktualnych wspólników spółki, zważywszy że spółka jako płatnik zaprzestała realizować te zobowiązania. Oczywiście organ rentowy nie mógł tą decyzją objąć wspólnika zmarłego, który nie ma zdolności prawnej, nie mógł też objąć spadkobierców zmarłego wspólnika, bo nie ma podstawy prawnej by spadkobiercy wspólnika ponosili odpowiedzialność jako następcy prawny osoby trzeciej (która przecież odpowiada wtórnie). W zakresie odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania spółki jawnej przepisy są jednoznaczne i nie zakładają dalej idącej interpretacji, natomiast zapisy umowy spółki mają wewnętrzny charakter i co najwyżej mogą rozstrzygać o wewnętrznych rozliczeniach i odpowiedzialności regresowej; taki też charakter prawny należy przypisać zapisowi umowy w § 11 pkt 2. Wymaga też zauważenia, że zgodnie z art. 58 pkt 4 kodeksu spółek handlowych z zasady śmierć wspólnika powoduje rozwiązanie spółki jawnej, co jest oczywiste zważywszy, że spółka ma charakter osobowy i jest związana z osobistym udziałem wspólników; zatem nie przeczy istocie uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania spółki jawnej wyłączenie spadkobierców wspólnika od odpowiedzialności z zobowiązania podatkowe/składkowe spółki osobowej. Natomiast wszystkie inne interesy majątkowe spadkobierców wspólnika mogą realizowane w oparciu o przepisy kodeksu spółek handlowych i postanowienia umowy spółki. W sprawie zapis umowy spółki regulował w sposób szczególny, w odniesieniu do przepisów kodeksu spółek handlowych sytuację spółki po śmierci wspólnika; mianowicie § 11 pkt 1 stanowi, że spółka pomimo śmierci wspólnika trwa nadal między pozostałymi wspólnikami; czyli umownie zastrzeżono, że spółka po śmierci wspólnika nie ulega rozwiązaniu, lecz trwa z udziałem pozostałych wspólników. Należy podkreślić, że zastosowanie art. 115 Ordynacji podatkowej wymaga zaistnienia jedynie dwóch przesłanek, mianowicie istnienia zaległości składkowej oraz istnienia wspólników spółki jawnej. Przepis nie przewiduje jakiegokolwiek innych przesłanek przeniesienia zobowiązania, a zatem organ rentowy jeżeli stwierdzi brak przesłanek do przeniesienia na wspólnika odpowiedzialności nie wydaje decyzji w ogóle. Tak też było w tym przypadku – wobec śmierci wspólnika organ rentowy, w odniesieniu do niego nie wydał decyzji.

Ponownie rozpoznając sprawę sąd okręgowy rozważył wszystkie zarzuty apelacji, również te które wobec przyjętej interpretacji prawa materialnego zostały przez sąd pominięte; będzie miał przy tym na uwadze przedstawioną ocenę prawną sądu apelacyjnego.

W konsekwencji uznania, że sąd okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy na podstawie art. 386 § 4 i art.108 § 2 k.p.c. uchylono zaskarżony wyrok i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.